van de patroons. De kerk wendde zich nu tot de regeering tot handhaving harer rechten. Deze talmde zoo lang mogelijk, maar verklaarde ten slotte, dat de uitspraak van den rechter geëerbiedigd behoorde te worden. Op de General Assembly van 1843 kwam deze zaak ter sprake met het gevolg, dat een groot aantal leden de Staatskerk verliet om de Vrije kerk te stichten.

Zij, die tot de Staatskerk bleven behooren, hebben den strijd tegen het patronaatsrecht voortgezet, met het gevolg dat in 1874 de Patronage Act van 1711 is afgeschaft.

Nu zou men kunnen vragen: waarom vereenigde zich toen de Vrije kerk niet weder met de Staatskerk? Wij antwoorden: omdat inmiddels het denkbeeld van een kerkstaat, die niet afhangt van de besluiten van een parlement, of van de uitspraken van een rechtbank, of van de politiek eener regeering, maar souverein is in eigen kring, wortel had geschoten.

Vandaar dat de Vrije Schotsche kerk in den laatsten tijd vereeniging zocht met de United Presbyterian Church, of Vereenigde Presbyteriaansche kerk van Schotland. In 1733 in 1752 hadden zich reeds leden en predikanten van de Schotsche staatskerk, ook al om het patronaatsrecht, afgescheiden. Dezen, ook bekend onder den naam van original seceeders, zijn in 1847 saamgesmolten tot de Vereenigde Presbyteriaansche kerk.

Dat deze Vereenigde Presbyteriaansche kerk nog al wat te beteekenen heeft, kunnen wij afleiden uit het feit, dat in 1896 deze kerk ongeveer *vijf millioen gulden* voor kerkelijke doeleinden saambracht, terwijl in de Vrije Schotsche kerk door de handen van den algemeenen thesaurier eene som van acht millioen ging, terwijl nog vele duizenden worden besteed voor kerkelijke doeleinden, zonder dat de algemeene penningmeester er aan te pas komt.

In het voorbijgaan zij opgemerkt, dat de Schotsche staatskerk in '96 *f* 4.770.000 voor kerkelijke doeleinden verzamelde, schoon het aantal harer leden bijna evengroot is als dat van de leden der Vrije kerk. Ook zij nog medegedeeld, dat de Vrije Schotsche kerk in 't begin van dit jaar 287.689 leden telde, toegelaten tot 's Heeren Avondmaal.

Tot onze blijdschap kunnen wij mededeelen, dat de pogingen om een vereeniging tusschen de Vrije en de Vereenigde Presbyteriaansche kerk tot stand te brengen, weldra met goed gevolg zullen worden bekroond.

Op hare vergadering van den 27en Mei l.l. nam de General Assembly der Vrije Schotsche kerk de volgende motie aan, die voorgesteld werd door Dr. Raing:

»De algemeene vergadering, diep er van doordrongen dat het de plicht is van de kerken van Christus om zooveel mogelijk hare eenheid in haar gemeenschappelijk Hoofd voor de wereld te openbaren, en in het bijzonder er krachtig van overtuigd, dat het wenschelijk is dat een vereeniging der Presbyteriaansche kerken tot stand komt, indien deze tot stand gebracht kan worden zonder opoffering van beginselen,

begroet met hartelijke ingenomenheid de vernieuwde verklaring door de Synode van de Geünieerde Presbyteriaansche kerk geuit, dat volgens hare overtuiging »het uit 't oogpunt van de godsdienstige behoeften van het land en van den toestand der kerken noodzakelijk is om te geraken tot een vereeniging, waardoor de twee kerken één lichaam worden en zulk een vereeniging eisch is van de tegenwoordige omstandigheden",

en reciproceert de warme, broederlijke gevoelens, waarvan de handeling dier Synode getuigt.

In overeenstemming hiermede benoemt de algemeene vergadering, in de vaste verwachting en met de ernstige bede dat het zal openbaar worden, dat aan de vereeniging van twee kerken, die reeds zoo nauw aan elkander verbonden zijn, niets in den weg staat, het comité opnieuw, hetzelve macht en last gevende om met het comité van de Geünieerde Presbyteriaansche kerk te beraadslagen en te overleggen ten opzichte van de practische quaesties, welke betrekking hebben op een ineensmelting tot één lichaam, om daarover verslag uit te brengen aan de volgende Algemeene vergadering."

De predikant der Hooglanden, de heer Macaskill, stelde voor om hierbij te voegen: »de Algemeene vergadering meent tegelijk dat het goed is te verklaren, om leiding te geven aan het comité, dat geen regeling van de practische quaesties voldoen zal, welke niet zorgdraagt, dat de ouderlingen en predikanten van de kerk, die afhankelijk is van de uitbreiding, verplicht blijven te aanvaarden de leer van de geloofsbelijdenis ten opzichte van de macht en den plicht der burgerlijke overheid met betrekking tot de openbare professie van den Christelijken godsdienst (vervat in art. 12 van de Assembly van 1846) opdat ten volle de vrijheid aan de leden van de Geünieerde Kerk wordt gewaarborgd, om als zij daartoe kans zien, er naar te streven, dat de overheid haar plicht volbrengt, gelijk die omschreven is in de laatste clausule van het Protest van 1843".

Een ander voorstel had de strekking om te verklaren, dat de onderhandelingen tot vereeniging in 1873 een eind namen, dat sedert dien tijd geen dringende omstandigheden zich voordeden, die eene hernieuwing der onderhandelingen om vereeniging tot één lichaam te verkrijgen gebiedend noodzakelijk maakten en dat daarom het comité moest worden herbenoemd om te overwegen, hoe de kerken het best konden samenwerken om de zaak van Christus in Schotland en daarbuiten te bevorderen.

Dit laatste voorstel werd met 338 stemmen tegen 37 afgestemd. Het amendement van den heer Macaskill werd aangenomen, doch niet om bij de motie te worden gevoegd, maar alleen om te dienen tot consideratie van het comité.

Men zou kunnen vragen, hoe het te verklaren is, dat nog enkele personen zich tegen eene vereeniging hebben verklaard, die niet alleen kennelijk de eisch is van Gods Woord, maar die ook zoo voor de hand ligt.

Er zijn leden van de Vrije Schotsche kerk, die liever eerst een vereeniging van hun kerk met de Staatskerk zagen tot stand komen. Nu schijnt de Geünieerde Presbyteriaansche kerk tegen de Staatskerk tamelijk scherp gekant te zijn. Men meent dat, wanneer eerst eene vereeniging met de vrijgemaakte Staatskerk tot stand kwam, later eene samensmelting met de Geünieerde Presbyterianen gemakkelijk zou vallen. Nu vreest men, dat de Geünieerde Presbyterianen de mannen der Vrije Schotsche kerk er van zullen afhouden om eene vereeniging met de Staatskerk te zoeken.

Het zou een hartverheffend schouwspel zijn, indien in Schotland alle Gereformeerden één werden! De Heere werke het! Kome die eenheid echter niet ten koste van de waarheid tot stand.

Gemengd Nieuws.

In Engeland bestaat er bij sommigen een drijven om op den dag des Heeren de musea en de verzamelingen van schilderijen geopend te hebben voor het publiek. Nu heeft men in niet minder dan twee en twintig steden in Engeland aan dien drang toegegeven. En wat was het resultaat? Het bezoek was op den Zondag zóó gering, dat men er weer toe moest overgaan om de musea te sluiten. Dit heeft tot resultaat gehad, dat men ook in andere plaatsen een actie, om de musea op Zondag geopend te krijgen, heeft opgegeven.

Het schijnt, dat het publiek in Engeland zich niet wil laten berooven van eene inzetting Gods, die kennelijk ook op het maatschappelijk leven zulk een gezegenden invloed uitoefent.

Opmerkelijk is het, dat de toename van het ledental in de Vrije Schotsche kerk alleen werd geconstateerd in de Hooglanden, waar overigens de bevolking afneemt. Wanneer men nu weet, dat in de Schotsche Hooglanden het volk en de leeraars zich het meest houden aan de Gereformeerde belijdenis, dan heeft dit veel tot de kerken in de steden te zeggen.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

VEEL MENSCHEN EN VEEL GODEN.

I.

Er is geen volk op aarde zoo talrijk als dat der Chineezen, de geelkleurige bewoners van Oost-Azië, welken men dadelijk kennen kan aan de eenigszins schuin geplaatste oogen en den langen haarstaart, dien zij dragen. Zij vervullen niet alleen hun ontzaglijk groot vaderland, maar ook in onze Oost en Amerika en waar al niet, vindt ge Chineezen. Indien eens een goede veertienhonderd menschen, gelijkelijk uit de verschillende streken der aarde genomen, naast elkander werden geplaatst, zoudt ge onder hen *vierhonderd* Chineezen vinden tegen b.v. maar vijf Nederlanders.

Maar zijn de Chineezen talrijk, het aantal der goden die zij hebben, is wellicht nog grooter, dan dat dergenen, welke die goden aanbidden. Eigenlijk weet niemand in China nauwkeurig hoeveel goden er zijn. Immers ieder jaar komen er nieuwe bij. Evenals de paus sommige gestorven menschen tot »heiligen" verklaart, zoo kan ook de Chineesche keizer, die tevens de opperpriester van zijn groot rijk is, verdienstelijke menschen uit vroeger tijden, onder de goden opnemen. Gij begrijpt echter wel, dat zoo min als de paus iemand tot een heilige kan maken, de Chineesche keizer een gestorvene tot een god kan verheffen. En de vereering van al zulke gestorvenen is in regelrechten strijd met Gods Woord, 'twelk ons leert, dat we maar één God, en één Voorspraak hebben.

Boven al die goden staat echter, zoo meenen de Chineezen, er een, een allerhoogste, die *Sjangti* heet. Tot hem mag alleen de keizer bidden. Elk onderdaan heeft de keus welken ondergod hij tot zijn beschermer wil nemen, voor wien hij in zijn huis een altaar wil bouwen, wien hij wil wierooken en offeren. Zulk een god is dan de bijzondere schutsgod van den man of de vrouw die hem eert.

Maar daarmeê houdt het niet op. Elke landstreek, elk ambt, en elk beroep, heeft ook weer een god, die vereerd wordt door hen, die in dezelfde stad wonen, tot hetzelfde gild behooren. Men heeft een oorlogsgod, een god voor de geleerden, een voor de dokters, een god die rijkdom geeft en beveiligt, een die iemand door zijn examen helpt (men doet in China nog meer examen dan in Nederland), een die de schepen bij 't varen beschermt, kortom voor alle mogelijke dingen heeft men een afzonderlijken god.

De vrouwen hebben nog weer godinnen, die bepaald door hen vereerd worden. Zoo een is Kwan-jin, de godin der ontferming, Fa-kim-samoe, die in de onderwereld de kleine kindertjes van den levensboom plukt en naar de moeders verzendt. Ook is er een godin, Tsjit-noei geheeten, die zorgt voor de weesters en naaisters, en dus vele offers ontvangt van vrouwen, wijl er vele van weven en naaien leeren.

Gij ziet wel, vrienden, hoe terecht de Schrift zegt: »Elk volk maakte zijn goden" en »zij aanbidden die zij maken". 't Is den Chineezen gegaan als allen Heidenen: zij hielden God niet in gedachtenis, en zoo vervielen zij tot al de dwaasheden der afgoden, en wachten heil van hout en steen en van goden, die niet kunnen verlossen. Zoo doen echter ook wel menschen die geen Chineezen zijn, en veel dichterbij wonen. Weet gij wel wie ik bedoel?

De dwaasheid der Chineezen blijkt ook uit de gestalten, die zij aan hun goden geven. 't Zijn meest gedrochten, zeer geschikt om er kleine kinderen mee naar bed te jagen, leelijke draken en dwaze figuren. 't Is moeilijk te begrijpen waarom men zijn goden zoo afschuwelijk maakt, en ook hoe men op zulke monsters zijn vertrouwen kan stellen. Toch geschiedt dit. In elke woning, ja, zelfs in iedere schuit, vindt men een kastje of een altaar, met het beeld van den beschermgod des eigenaars. Deze nu en zijn gezin doen al het mogelijke om den god de vereischte eer te bewijzen. Staafjes wierook worden voor hem verbrand, om hem een welriekenden reuk te verschaffen. Men gelooft dat de reuk der spijzen, die in huis bereid worden, tot hem doordringt, — een goedkoope manier om iemand pleizier te doen. Ook staat voortdurend een kop thee en wat rijst voor hem klaar, als hij dorst of honger mocht krijgen. Tusschenbeiden brengt de huisvader den huisgod nog bijzondere offers. Dan worden allerlei spijzen voor dezen neergezet opdat hij er van gebruike. Natuurlijk komt daar niets van, maar dat hindert niet. Want de aanbidders gelooven, dat zulke hooge wezens al aan den reuk genoeg hebben. Daarom eten de Chineezen ten slotte die spijzen maar zelf smakelijk op. 't Is nog het verstandigste.

Waar zooveel goden zijn, vindt men natuurlijk ook veel tempels. Die ziet men op alle plaatsen, maar ze zijn evenmin mooi als de goden, en maken ook geen plechtigen indruk gelijk onze kerken. Dit ligt voor een deel aan den zwaren, plompen bouwstijl, maar nog meer komt het door de onreinheid dezer gebouwen. De muren en hoeken zijn veelal vuil en beschimmeld, en daarbij is het geheele gebouw bijna donker. Slechts als er godsdienstoefening is, d. i. elken morgen en avond, worden de tempels verlicht, al is het min helder door den wierookdamp.

Een groote klok kondigt door haar gelui het begin van den offerdienst aan. De priesters trekken in optocht met prachtige, zijden kleederen gesierd, den tempel rond, en het volk knielt eerbiedig biddend, rondom het altaar. Gij ziet, dit alles doet ons denken aan de Roomsche kerk ten onzent, die ook velerlei ijdele plechtigheden en praalvertoon heeft. Onze vaderen noemden dan ook haar eeredienst afgoderij, gelijk de Catechismus zegt.

Heeft nu een Chinees een of ander bijzonder verzoek aan den god te doen, dan werpt hij zich voor het beeld ter aarde, en schudt tegelijkertijd een beker heen en weer, die met spaantjes is gevuld, tot er een uitvalt. Dit geeft hij dan aan den priester, die het bekijkt. Op het spaantje staat een nummer, en naar dit nummer antwoordt dan de priester of de god de bede wil verhooren of niet.

Gebedenboeken hebben alle Chineezen niet. Slechts de priesters bidden daaruit, maar bijna geen van hen verstaat daarbij wat hij leest. Want wel zijn deze boeken met Chineesche letters geschreven, maar in een oude, geleerde taal van Indië, uit welk land de Chineezen heel veel van hun godsdienstige meeningen gehaald hebben. Slechts zelden is een Chineesch priester met deze taal bekend.

„UNCLE SAM."

Onze lezer R. de C. te G. schrijft:

»Naar aanleiding van de verklaring der benaming »Uncle Sam", voorkomende in *De Heraut* van gisteren, ben ik zoo vrij de opmerking te maken, dat ik hiervan eens de volgende uitlegging hoorde: Voor »U. S. A." (*United States America*) leest men weleens schertsend: »Uncle Sam", waarmede men de Amerikanen bedoelt.

Gaarne verneem ik eens of deze verklaring ook juist is."

Dat men uit U. S. A. (aanduiding der Vereenigde Staten) ook het Uncle Sam leest is waar. Maar dat is dan op de manier, als ik van zeker iemand hoorde (of het waar is weet ik niet) die op 't adres van een brief aan een domine V. D. M. zag staan (eerste letters van de Latijnsche woorden voor: Bedienaar des Woords). Hij las er echter uit: *Voor De Meid* en bracht den brief aan haar. Zeker is, dat »Uncle Sam" niet is gemaakt van die U. S. A. De uitdrukking is ongeveer te beschouwen als ons »mijnheer", dat de vreemdelingen zoo eigenaardig vinden, dat zij er een Nederlander meê aanduiden. Het land der »mijnheers" is Nederland.

HOOGENBIRK.

INGEZONDEN STUKKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.)

Mijnheer de Redacteur!

Mag ik voor het onderstaande een weinig plaatsruimte verzoeken?

»Sion zegt: *De Heere heeft mij verlaten*" (Jes. 49: 14). Zie, dit is de klacht, die ook in onze dagen wel geslaakt wordt. Bij alles toch, wat wij in dezen onzen tijd van den Heere ontvangen, is er voor velen reden, met het oog op hun innerlijk geestelijk leven, neen, niet om te zeggen, dat de Heere hen finaal verlaten en vergeten heeft, maar wèl, om te klagen, dat Hij, wat de uitlatingen Zijner liefde en het zalig genot Zijner gemeenschap betreft, voor een klein oogenblik hen verlaten en in een kleinen toorn Zijn aangezicht voor hen verborgen heeft.

Voetius en *Hoornbeek* nu, die beiden in een veel bewogen tijdperk leefden, hebben over *»geestelijke verlatingen"* diep nagedacht en heerlijk geschreven.

Johannes Hoornbeek zegt in de voorrede van het oude boekske, dat over evengenoemd onderwerp handelt: »Wij hebben u gegeven het allervoortreffelijkste, wat ooit over deze zaak geschreven is .... *een disputatie van Doctor Voetius*, overgezet in onze taal, door *Johannes Petri*".

Op het stuk van Voetius volgt er in dit boekske een, over hetzelfde onderwerp, van Hoornbeek zelf. Daarna een brief van *Dorotheüs Archimandrita*. Voorts twee troostbrieven van Luther. En ten slotte een stukske van Amesius.

Het geheel beslaat 321 pagina's.

Het bestuur van het Gereformeerd Traktaatgenootschap »*Filippus*" verzocht mij, met hulp van andere broeders, dit kostelijk werkje in den stijl en de taal van onzen tijd over te brengen.

Veel arbeid vereischte het; maar wij vleien ons, dat ook deze arbeid niet ijdel zal zijn in den Heere.

Het boekske komt in prachtbandje en ook in een goeden papieren omslag bij den Kalender van Filippus voor 1898.

Hun, die over *»geestelijke verlatingen"* iets degelijks en schoons lezen willen; ja, die met het *wezen, de oorzaken, het doel, het historisch verloop* van en *de middelen* tegen »geestelijke verlatingen" op de hoogte wenschen te komen, raadt de ondergeteekende, die lessen ontving en genot bij den arbeid smaakte, met vrijmoedigheid aan zich dit werkje aan te schaffen, en het met aandacht en biddend te lezen.

Onder den zegen Gods zal dit voor het geestelijk leven van den lezer zelven, maar ook ter onderrichting en besturing van anderen zeer profijtelijk zijn.

Met vrijmoedigheid raadt hij het onderzoek er van aan, ook, omdat hier gansch geene persoonlijke voordeelen, maar alleen het belang der lezers en de vreugde (bij goeden aftrek) van het Gereformeerd Traktaatgenootschap in het spel zijn. (Men zie de Advertentie.)

A. LITTOOY.

Middelburg, Juli 1897.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Vinkeveen, R. van der Kamp, cand. — Almkerk (2de maal). L. Bouma, te Emlicheim, gr. Benth., Pruisen. — Baarland (Z.-Bev.), L. Spoel, te Harderwijk **B.** — Marken, B. J. Heeres, cand. bij de V. U.

AANGENOMEN: Zaandam **A**, L. S. Jongsma, te Dokkum **A**.

BEDANKT: Oudega, A. P. Lanting, te Gameren. — 's-Gravenzande, N. G. Kaptein Pz., te Leerdam.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Hoornsterzwaag, Jubbega, Schurega en St. Antoniepolder, J. C. van Ronkel, cand. te Leiden. — Stevensweert en Echt, G. van Wijhe, te Voorhout. — Valkenswaard, L. D. G. Krol, Weidum. — Elst, S. Dijkstra, te Hilversum. — Renesse en Noordwelle, C. H. Ris Lambers, te Venhuizen. — Gouderak (toez.), H. A. Heijer, te Lienden (bij Tiel). — Kage, J. A. de Vlieger, te Maasland. — Purmerland, J. J. H. Bange Jz., te Langezwaag. — Culemborg, J. L. Bommezijn, te Sneek. — Vaassen, D. Boomstra, te Ouderkerk a/d IJsel. — Geervliet, W. van Esveldt, te Hattem. — Vuursche, Ph. S. Nieuwmeijer, te Jutfaas. — O. en W. Souburg (Walch.), J. van der Spek, te Schoonhoven. — Dordrecht, B. van Meer, te Utrecht. — Hornhuizen c. a., C. Pekelharing, cand. — Gelselaar en Schoonoord, J. C. B. Eykman, cand. te Steenwijk. — Streefkerk A. ten Have, te Polsbroek. — Stad aan 't Haringvliet, E. J. W. Posthumus Meijjes, te Heinenoord c.a.

AANGENOMEN: Warfum, M. Hetting, te Sidderburen. — Nieuw-Loosdrecht, G. Vellenga te Kootwijk.

BEDANKT: Doesburg, J. L. Pierson, te Hengeloo. — Hennaard en IJtens, A. Gelderman, te Bunschoten. — Oosterland, H. J. Couvée, te Kerkwerve. — Buurse, E. U. Schallenberg, cand. — Heeze c. a., A. S. Gallee, te Everdingen. — Stevensweert, G. van Wijhe, te Voorhout bij Leiden. — Woudsend en Indijke, J. de Visser, te Brakel. — Warnsveld, G. Vellenga, te Kootwijk. — 's-Gravenhage, H. M. van Nes, te Rotterdam. — Varseveld, W. J. Meiners, te Eibergen. — Apeldoorn, C. J. van Paassen, te Meppel. — Maurik, G. J. van Hemert, te Maasbommel. — Oostermeer (Fr.), G. Spijkerboer, te Harderwijk.

Advertentien.

L. G. WEISZ & Co.,

Commissionairs in Effecten,

Prinsengracht bij de Prinsenstraat,

No. 157,

AMSTERDAM.

VORSTENHUIS en VADERLAND.

Men verzuime niet van dit degelijke, door Christelijke Schrijvers bewerkte en fraai uitgevoerde **Gedenkboek** kennis te nemen, door Prospectus aan te vragen, of de 1ste Aflevering in te zien.

De matige prijs — *f* **4.80** compleet — waarvan de inteekenaars dit jaar slechts *f* 2.40 betalen en in 1898 de andere helft, brengt het werk onder veler bereik.

Vereerd met de inteekening van HH. MM. de Koningin en de Koningin-Regentes.

Solide] COLPORTEURS gevraagd, inzonderheid voor Zeeuwsch Vl.: N.-WESTEL. N.-Brab.; OOSTEL. Drente en N.-OOSTEL. Friesl.

A. H. TEN BOKKEL HUININK, te Utrecht, Uitgever.

VERSCHENEN:

EEN GEDACHTENIS VAN TIEN JAREN

(Intreerede te Klundert 29 Juli 1888 en afscheidsrede aldaar 20 Juni 1897),

DOOR

J. H. FERINGA,

Predikant te Zaandam.

Prijs. . . . . *f* 0.30.

BOEKHANDEL

VOORHEEN

Amsterdam. **Pretoria.** HÖVEKER & WORMSER.

Filippus' Scheurkalenders.

De **Kalenders** en de premie van het Traktaatgenootschap FILIPPUS worden bij dezen dringend aanbevolen. Daar zij ook het laatste jaar in weerwil van de weer grootere oplaag spoedig waren uitverkocht, is tijdige bestelling gewenscht. Zijn de bestellingen weder vele, dan kan het Traktaatgenootschap zijn gratis-verspreiding onder de soldaten, de spoorwegarbeiders, enz. volhouden en daarenboven voor de uitdeeling op de Zondagsscholen ex. voor veel verminderden prijs blijven geven. Nog zij opgemerkt, dat de eventueele winsten gebruikt worden voor de traktaatverspreiding.

De inderdaad kostelijke premie handelt over de **„Geestelijke verlatingen"** en is oorspronkelijk geschreven door GISBERTUS VOETIUS en JOH. HOORNBEEK.

De prijs: Beste Kalender en premie (die 321 pagina's groot zal zijn) in prachtbandje *f* **1.—**.

Beste Kalender alleen (desverlangd in boekformaat) **75 ct.** Premie in prachtb. alleen **75 ct.**

Mindere Kalender met denzelfden inhoud en hetzelfde Schild **40 ct.** Premie in papieren omslag ook **40 ct.**

Het Kalenderschild voor 1898 geeft met het oog op de Kroning onzer Koningin de keurig uitgevoerde portretten van de beide Koninginnen, alsmede verschillende vorsten uit het Huis van Oranje.

Schild met inteekenlijst kan nog worden gevraagd en verkregen, en bestellingen worden ingewacht.

Namens het Traktaatgenootschap »Filippus",

de uitgever,

MIDDELBURG. **F. P. D'HUIJ.**

Brussel.

GEREFORMEERDE KERK.

Dienst des Woords: **'s Zondags 10 uur 's morgens en 6 » 's savonds.**

Ingang: **Rue Paul Devaux 7,** bij de Beurs.

Een terugblik op de ure der Geloofsbelijdenis.

4de herziene druk,

door **N. A. DE GAAY FORTMAN,**

Predikant te Amsterdam.

f **0.15; 25 ex. *f* 3.—; 50 ex. *f* 5.—.**

Verkrijgbaar bij J. B. REYNDORP, *Amsterdam.*

F. LION CACHET,

Een jaar op reis in dienst der Zending.

Met 90 ILLUSTRATIËN en KAARTEN.

Prijs f 5.25.

In fraaien stempelband f 6.75.

BOEKHANDEL

Amsterdam. **Pretoria.** VOORHEEN HÖVEKER & WORMSER.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

Door het Loc.-comité te Zaandam *f* 120; door den heer J. Wielenga te Gauw (Wymbritseradeel I) *f* 83.50; door Ds. C. W. E Ploos van Amstel te Zwolle *f* 2; door den heer L. Onvlee te Baarn *f* 100.50.

Aan Collecten:

Voor de Theologische faculteit, van de Geref. kerk te Blokzijl *f* 3.04; idem te Hasselt 5.26½; (beide ½ coll.) idem te Kampen *f* 54.08; idem te Rouveen *f* 10.82; idem te Staphorst *f* 6; idem te Steenwijk A *f* 5.43; idem te Steenwijk B *f* 11.12; idem te Ambt Vollenhove B *f* 9.30½; idem te Stad Vollenhove *f* 1.81; idem te Zalk *f* 5.35½; idem te Zwolle A *f* 33.55; idem te Zwolle B *f* 35.15.

Aan Schenkingen:

Gevonden in de collecte Geref. kerk te Zaandam B. *f* 2.50.

Voor de Medische faculteit:

Door Ds. U. Faber te Monnikendam uit Monnikendam *f* 4.50, uit Overleek *f* 1.50; door Ds. C. W. E. Ploos van Amstel te Zwolle *f* 7; door den heer S. Boorsma te Randwijk *f* 1; door den heer H. Kuiper Gzn. te Hasselt *f* 3.

Voor het Studiefonds:

½ Stuiversvereeniging te Amsterdam *f* 21.17½.

S. J. SEEFAT,

Hilversum. *Penningmeester.*

VERSCHENEN bij

HÖVEKER & WORMSER, Pretoria,

en voorhanden **Kalverstraat No. 154, Amsterdam:**

ISRAËLS LOT

den bewoners der Zuid-Afrikaansche Republiek ten spiegel voorgehouden.

LEERREDE, gehouden in de Ned. Herv. kerk te Pretoria, den 13den Juni 1897, door

C. SPOELSTRA,

Predikant aldaar.

(Gedeeltelijk ten voordeele van het „Christelijk Tehuis").

Prijs *f* 0.30.

VERSCHENEN:

De Zeeslag bij Kijkduin.

GEDICHT

VAN

J. A. WORMSER.

Prijs *f* 0.50.

BOEKHANDEL

VOORHEEN

Amsterdam. **Pretoria.** HÖVEKER & WORMSER.

P. VAN EIJK.

Firma JOHANNES KRAMER & Co.

DAM 15—17, AMSTERDAM.

Koopen en verkoopen **EFFECTEN, diverse LOTEN** en vreemde **COUPONS.** Wisselen Gouden, Zilveren **MUNTEN** en vreemde Banknoten. Sluiten **PROLONGATIËN** en **BELEENINGEN.** Nemen gelden à **DEPOSITO** ⅓ pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

De *Eerste Serie* van de Goedkoope Uitgave van

Dr. A. KUYPER's Werken

BEVAT DE VOLGENDE DEELEN:

VOOR EEN DISTEL EEN MIRTH.	**à *f* 0.60,**	**gebonden *f***	**0.90**
HONIG UIT DEN ROTSSTEEN, Deel I.	**» » 1.50,**	**» » 1.90**	
UIT HET WOORD, Deel I.	**» » 1.75,**	**» » 2.25**	
Idem, » II.	**» » 1.75,**	**» » 2.25**	

Al deze deelen zijn gebonden in nette uniformbanden.

BOEKHANDEL

VOORHEEN

Amsterdam. **Pretoria.** HÖVEKER & WORMSER.

ENCYCLOPÆDIE

DER

Heilige Godgeleerdheid,

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Drie Deelen, ingenaaid f 16.75; in drie halflederen banden f 21.25. (Losse banden per stuk f 1.—).

BOEKHANDEL

VOORHEEN

Amsterdam. **Pretoria.** HÖVEKER & WORMSER.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ, Amsterdam.